

Motion till riksdagen

1989/90:Ub305

av Lars Werner m.fl. (vpk)

Flickornas villkor i skolan

Inledning

Det svenska samhället är, liksom i princip alla samhällen i vår omvärld, dominerat av män. Vi lever i ett system där kvinnor är underordnade män.

Befästandet av könsförhållandena börjar redan i en människas allra tidigaste ålder. Skolan fyller en mycket viktig funktion i detta. Eleverna fostras till roller som passar ett könsmässigt orättvist system.

I klassrummet

En rad olika undersökningar har visat att pojkarna får mer uppmärksamhet och en större del av lärarens tid än flickorna. De förväntningar som ställs på eleverna är olika beroende på elevens kön. Flickor och pojkar behandlas och bemöts olika i undervisningssituationen i klassrummet. Denna skillnad är genomgående till flickornas nackdel.

När det gäller taltiden i klassrummet har det svenska forskningsprojektet, Språk och kön i skolan, vid Lunds Universitet kunnat bekräfta resultaten från internationella undersökningar.

Taltiden i klassrummet är fördelad så att läraren upptar 2/3 av tiden och eleverna får dela på 1/3. Av elevernas taltid upptar pojkarna 2/3 och flickorna 1/3. Det betyder att flickorna upptar endast 1/9 av den talade tiden i en klass med lika många flickor som pojkar. Man skall även komma ihåg att en stor del av det flickorna säger/får säga är reproduktion av olika slag, t.ex. uppläsning av en arbetsuppgift.

Taltiden i klassrummet hänger samman med hur läraren fördelar frågorna till eleverna och vilken typ av frågor som ges till flickor respektive pojkar (sådana med kort, enkelt svar eller sådana som kräver en längre förklaring eller redogörelse).

Beteendet hos de elever som har störst svårigheter i skolan är ofta olika beroende på elevens kön. Det är vanligt att pojkarna blir stökiga och bråkiga och därmed kräver stor uppmärksamhet och mycket engagemang från lärarens sida. Flickorna däremot flyr ofta från en obehaglig skolupplevelse genom att vara tysta, drömande och frånvarande. Flickor med stora problem riskerar därför att i högre utsträckning än pojkarna bli bortglömda och uppmärksammade alltför sent.

Det finns åtskilliga exempel på hur undervisningen i t.ex. teknik, data och fysik har visat sig vara upplagd på ett sådant sätt att den gynnar pojkarnas kunskapsinhämtande och intresse på bekostnad av flickornas.

I samband med att det kommer allt fler oroande rapporter om könsorättvisorna i skolan har förslag om tillfälliga enkönade undervisningsgrupper förts fram. Argumenten för detta är bl.a. att då skulle flickorna få mer av lärarens tid, det skulle bli ett annat undervisningsklimat och undervisningen skulle kunna läggas upp på ett sätt som dels är anpassat till flickornas tidigare mög-
nad, dels ger flickorna möjlighet att själva få pröva sig fram inom traditionellt manliga områden. Det senare har bl.a. varit anledningen till de särskilda sommarkurserna i teknik för flickor.

Vpk menar att könsorättvisorna i klassrummet måste angripas för att på sikt uppnå ett samhälle där kvinnor och män är jämlika. Men vi inser att den strukturella ojämlikhet som finns i samhället inte låter sig utplånas med något enkelt handgrepp i skolpolitiken.

Vpk är tveksamt till att införa könsuppdelade undervisningsgrupper i grundskolan bl.a. därför att vi vill värna om den heterogena enhet som klassen utgör. Något måste göras för att bryta de uppenbara orättvisor som idag finns i den dagliga klassrumssituationen. Lärarutbildningen är naturligtvis viktig. Men vi tror även att andra åtgärder måste övervägas.

Vpk föreslår därför att en utredning tillsätts för att klarlägga vilken effekt t.ex. könsuppdelade undervisningsgrupper, lärarnas könsfördelning, lärarutbildningens innehåll har samt att föreslå åtgärder för att göra skolans undervisning mer jämställd mellan flickor och pojkar.

Dessutom bör SÖ ansvara för att de som arbetar i skolan, främst lärarna, ges information om de av flera forskare påvisade skillnaderna i lärares bemötande av elever av olika kön. För detta ändamål föreslår vpk att 500 000 kr utöver regeringens förslag anslås för budgetåret 1990/91 till anslaget B3. Stöd för utveckling av skolväsendet.

Läroböckerna

I åtskilliga sammanhang och vid upprepade tillfällen har kvinnor, organisationer, forskare, politiska partier m.fl. uppmärksammat den kvinnodiskriminering som finns i vissa av de läroböcker som används i skolan. Särskild uppmärksamhet har riktats mot läromedlen i historiska ämnen. Därför är det bra att riksdagen nu har beslutat om en vetenskaplig granskning av den bild och det urval dessa läromedel presenterar.

Men det finns tyvärr också exempel på kvinnodiskriminering i andra läroböcker som används i skolan. Skolöverstyrelsens rapport 88:11 "Riktas sig läroböckerna i NO-ämnen mer till pojkar än flickor?" tar just upp sådana exempel.

I rapporten redovisas dels internationella undersökningar som ingått i en UNESCO-rapport om könsskillnader i skolan och dels en svensk granskning av främst läroböcker i kemi och fysik.

Sammanfattningsvis kan man säga att i t.ex. fysikböckerna är referenser till kvinnor få, referenser till aktiva kvinnor mycket få och referenser till kvinnor som sysslar med vetenskap obefintliga.

Böckerna har en stor pojkdominans i exempel, bilder och referenser. Genomgående är det dubbelt så vanligt att pojkar/män finns på bild jämfört med att flickor/kvinnor är det. Kvinnor på bild fungerar vanligtvis som pynt och dekoration medan bilder på män visar aktivitet och yrkesutövning i en stor mängd exempel. Kvinnornas underrepresentation i NO-böckerna är enligt rapporten betydligt kraftigare än kvinnors underrepresentation i t.ex. massmedia.

Rapporten refererar ett antal internationella undersökningar om vilka delar av fysikämnet som intresserar flickor respektive pojkar samt könsskillnader i fråga om vilken infallsvinkel som väcker intresse på olika fysikområden. De visar att flickorna i högre grad än pojkarna är intresserade av föremål och fenomen från den egna omgivningen och naturfenomen i synnerhet samt relationen mellan fysik/teknik och samhälle.

För flickorna är det viktigare att kunskaperna sätts in i ett sammanhang, att fysikämnet får "mer kött på benen". Flickorna föredrar en infallsvinkel som utgår från människokroppen.

Den nämnda granskningen konstaterar att de svenska läroböckerna har ett "pojkerspektiv" enligt de refererade internationella undersökningarna. Det finns anledning att anta att en av orsakerna till den konstaterade ojämlikheten i läroböckerna grundar sig i bristande kunskap hos läromedelsförfattarna.

Det finns flera skäl till att det är av största vikt att fler flickor intresserar sig för naturvetenskapliga ämnen. En anledning är att det blir omöjligt att rekrytera de naturvetare som i framtiden kommer att krävas om inte flickor i ökad utsträckning t.ex. väljer N-linjen. En annan anledning är jämställdhetsskäl. Fler kvinnor inom t.ex. naturvetenskaplig forskning skulle förmodligen tillföra denna en något annorlunda inriktning än den som idag dominerar och innebära en kvalitetshöjning.

Vpk föreslår därför att SÖ ges i uppdrag att utarbeta en handledning för läromedelsförfattare i NO-ämnen för att underlätta för läromedelsförfattare att producera läroböcker som är mer likvärdiga för pojkar och flickor.

I gymnasieskolan

Den mycket sneda könsfördelningen mellan olika linjer i gymnasieskolan är välkänd och någon märkbar förbättring har tyvärr inte kunnat märkas. Detta konstateras även i årets budgetproposition.

Sverige har en av världens mest könsuppdelade arbetsmarknader. Det blir svårt att åstadkomma någon förbättring i det avseendet om elevernas val till gymnasieskolan fortsätter att vara lika könsbundet som det är idag. Speciellt viktigt är att öka andelen flickor inom de pojkdominerade utbildningarna för att ge kvinnor fler yrken att välja på.

Det behövs en mångfald av åtgärder för att åstadkomma en förändring. Skolans syverksamhet har en nyckelroll och vpk har i en annan motion till årets riksmöte föreslagit kraftigt utökade resurser för syverksamheten i både grundskolan och gymnasieskolan.

Vid den aviserade reformeringen av gymnasieskolan är det mycket viktigt att olika åtgärder för att locka fler flickor till de pojkdominerade linjerna blir en naturlig och prioriterad del av reformeringen.

Hemställan

Mot. 1989/90

Ub305

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utredning för att bl.a. föreslå åtgärder för att göra skolans undervisning mer jämställd mellan flickor och pojkar,

2. att riksdagen för information till lärarna om forskningens resultat vad gäller könsskillnader i undervisningen för budgetåret 1990/91 anslår 500 000 kr. utöver regeringens förslag till anslaget B 3. Stöd för utveckling av skolväsendet.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en handledning för läromedelsförfattare i NO-ämnen.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jämställdhetsaspekter vid en reformering av gymnasieskolan.

Stockholm den 22 januari 1990

Lars Werner (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Ylva Johansson (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)